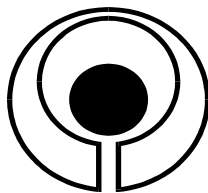

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
گروه آموزشی روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی
پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

عنوان:

اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش
پذیر پایه‌های سوم تا پنجم ابتدایی شهر بجنورد

نگارنده:

مریم حسن زاده اول

استاد راهنما:

دکتر هادی بهرامی

استاد مشاور:

طاهره سیما شیرازی

استاد مشاور آمار:

دکتر مسعود صالحی

بهار ۱۳۸۹

شماره ثبت: ۴۰۰۰-۱۳۶

دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی
تأییدیه اعضای هیات داوران

پایان نامه: کارشناسی ارشد خانم مریم حسن زاده اول

رشته: روانشناسی و آموزش کودکان
استثنایی

به شماره دانشجویی: ۸۶۳۷۰۰۰۱۲

تهد عنوان: اثربخشی وسیله آموزشی سبنا بر دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر

با حضور هیات داوران در تاریخ: ۸۹/۰۳/۰۲ دفاع گردید و نمونه نمره و مستر (۱۹,۸۰)

با امتیاز عالی به ایشان تعلق گرفت.

هیات داوران

۱. استاد راهنما: جناب آقای دکتر هادی بهرامی

۲. استاد مشاور: سرکار خانم طاهره سیما شیرازی

۳. استاد مشاور آمار: جناب آقای دکتر مسعود صالحی

۴. مدیر گروه: سرکار خانم دکتر معصومه تهریزی

۵. اساتید داور: ۱. جناب آقای دکتر علیرضا محمدی آریا

۲. سرکار خانم دکتر معصومه تهریزی

۶. نماینده دفتر تحصیلات تکمیلی: سرکار خانم منصوره غفاری

تهدید نامه چاپ مطالب و مقالات مستخرج از پایان نامه یا رساله های دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

با عنایت به اینکه هر گونه مقاله استخراج شده از پایان نامه یا رساله و یا چاپ و انتشار بخشی یا تمام مطالب آن
مبین قسمتی از فعالیتهای علمی- پژوهشی دانشگاه می باشد بنابراین اینجانب **هریم حسن زاده اول** دانش آموخته رشته
روانشناسی و آموزشی کودکان استثنایی متعهد می شوم که موارد ذیل را کاملاً رعایت نمایم.

۱. در صورت اقدام به چاپ هر مقاله ای از مطالب پایان نامه، خود را بعنوان دانش آموخته دانشگاه
علوم پزشکی و توانبخشی معرفی نمایم و درج نام و آدرس محل دیگری خوداری کنم.

۲. در صورت اقدام به چاپ بخشی از یا تمام پایان نامه یا رساله خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به اطلاع
"انتشارات" و "دفتر تحصیلات تکمیلی" دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی برسانم.

۳. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه یا رساله در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را درج نمایم:

"کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته روانشناسی و آموزش کودکان
استثنایی می باشد که در سال ۱۳۸۸ در دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی به راهنمایی جناب
آقای دکتر **هادی پوراسی** و مشاوره سرکار خانم **طاهره سیما شیرازی** و مشاوره آمار جناب
آقای دکتر **مسعود صالحی** انجام و در سال ۱۳۸۹ از آن دفاع شده است."

۴. به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک در صد شمارهگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به
انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی اهداء نمایم.
(دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.)

۵. در صورت عدم رعایت بند ۴، ۵۰٪ بهای شمارهگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه علوم پزشکی و
توانبخشی، تادیه می کنم.

۶. قبول می نمایم و تعهد می کنم که در صورت خوداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه علوم پزشکی و
توانبخشی می تواند خسارت مسدود را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند.
بعلاوه به دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی حق می دهم به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه معادل
وجه مذکور در بند ۵ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

اینجانب **هریم حسن زاده اول** دانشجوی رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی مقطع کارشناسی ارشد
تعهد فوق و ضمانت اجرایی آنرا بدون قید و شرط قبول می نمایم، و به انجام آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی
امضاء و تاریخ ۸۹/۱/۲۰

تقدیم بہ

پدر و مادر عزیزم

تقدیم بہ

آسمانی ترین ستارہ زندگی ام

شمسرم

«تقدیر و شکر»

باشکر از:

جناب آقای دکتر بهرامی، به خاطر دقت نظر و راهنمایی های ارزنده و ارائه ایده های نظری و عملی موثر در تمام مراحل پژوهش.

باشکر از:

سرکار خانم طاهره یماشیرازی، که با توجه و دقت نظر خویش، در این پژوهش راه گشای من بودند.

باشکر از:

جناب آقای دکتر صالحی، که با حوصله و سنگینی خویش، در انجام این پژوهش مرایاری نمودند.

باشکر از:

همسر عزیزم آقای مهدی عبدالله زاده رانی که در تمامی مراحل پژوهش در کنار من و راهگشای من بودند.

باشکر از:

سرکار خانم قاسمی، مدیر مدرسه ام که در دوره ای که من دانشجوی کارشناسی ارشد بودم، نهایت همکاری را داشتند.

چکیده:

هدف از این پژوهش بررسی اثر بخشی وسیله آموزشی سینا بر دقت خواندن در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر است.

این پژوهش تجربی از نوع پیش آزمون- پس آزمون با گروه کنترل است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر پایه سوم، چهارم و پنجم ابتدایی شهر بجنورد در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ می باشد. نمونه شامل ۲۸ نفر (۱۴ نفر گروه آزمایش و ۱۴ نفر گروه کنترل) است که پس از لحاظ کردن ملاک های ورود به مطالعه، انتخاب شدند. گروه آزمایش با استفاده از وسیله آموزشی سینا آموزش دیده و گروه کنترل از آموزش جاری مدرسه برخوردار شدند.

نتایج نشان داد میانگین نمرات گروه آزمایش در مولفه های جانشینی، تلفظ اشتباه، حذف حرف و کلمه، و جابجایی کمتر از گروه کنترل است ($p < 0/05$) ولی در مولفه های افزودن حرف و کلمه و بازگویی اصلاحی تفاوتی آماری معناداری ندارند ($p > 0/05$).

نتیجه اینکه استفاده از وسیله آموزشی سینا بر دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر پایه سوم تا پنجم ابتدایی، موثر است.

واژه های کلیدی: دقت خواندن، دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر، وسیله آموزشی سینا

فهرست

عنوان صفحه

فصل اول (کلیات پژوهش)

- ۱-۱- مقدمه ۲
- ۱-۲- بیان مسأله ۳
- ۱-۳- اهمیت و ضرورت موضوع ۶
- ۱-۴- اهداف پژوهش ۷
- ۱-۴-۱- هدف کلی ۷
- ۱-۴-۲- اهداف اختصاصی ۷
- ۱-۴-۳- هدف کاربردی ۷
- ۱-۵- فرضیه ها ۷
- ۱-۶- متغیرها ۸
- ۱-۷- تعریف واژه ها و مفاهیم ۸

فصل دوم (ادبیات و پیشینه تحقیق)

- ۲-۱- عقب ماندگی ذهنی ۱۲
- ۲-۲- طبقه بندی عقب ماندگی ذهنی ۱۶
- ۲-۲-۱- طبقه بندی انجمن روانپزشکی آمریکا: ۱۷
- ۲-۲-۲- طبقه بندی سازمان بهداشت جهانی: ۱۷
- ۲-۲-۳- طبقه بندی انجمن عقب مانده ذهنی آمریکا: ۱۷
- ۲-۲-۴- طبقه بندی عقب ماندگی ذهنی از دیدگاه متخصصان آموزش و پرورش: ۱۸
- ۲-۳- شیوع ۲۰
- ۲-۴- علل و عوامل زمینه ساز عقب ماندگیهای ذهنی ۲۱
- ۲-۵- خواندن ۲۲
- ۲-۶- مراحل یادگیری خواندن ۲۳

۲۳	۲-۷- مراحل رشد خواندن
۲۴	۲-۸- مهارت‌های پیش نیاز خواندن
۲۴	الف- ادراک شنیداری
۲۶	ب- ادراک دیداری
۲۸	ج- ادراک بساویی
۲۸	د- ادراک حرکتی
۲۸	۲-۸- پیشرفت مهارت‌های خواندن در عقب‌ماندگان ذهنی
۳۱	۲-۹- تفاوت‌های فردی در خواندن میان افراد عقب مانده ذهنی
۳۱	۲-۹-۱- حافظه کاری
۳۳	۲-۹-۲- تمیز دیداری و نوشتاری (املاپی)
۳۳	۲-۹-۳- یادگیری تداعی
۳۴	۲-۹-۴- پردازش معنایی و نحوی
۳۴	۲-۱۰- اختلال خواندن و دلایل آن
۳۶	۲-۱۱- روشهای تدریس خواندن
۳۶	۲-۱۱-۱- روش کل کلمه:
۳۶	۲-۱۱-۲- تدریس با روش آوایی:
۳۷	۲-۱۲- روش‌های چند حسی در تدریس خواندن
۳۷	۲-۱۲-۱- روش واکت
۳۷	۲-۱۲-۲- روش دوره آموزشی چند حسی زبان هیکی
۳۸	۲-۱۲-۳- روش اورتون-کلینگام
۳۹	۲-۱۲-۴- روش فرنالد
۴۰	۲-۱۲-۵- آموزش خواندن با استفاده از وسیله آموزشی سینا
۴۰	۲-۱۲-۵-۱- اهداف:
۴۰	۲-۱۲-۵-۲- مشخصات وسیله آموزشی سینا
۴۲	۲-۱۲-۵-۳- چگونگی کاربرد وسیله آموزشی سینا در آموزش زبان فارسی
۴۴	۲-۱۲-۵-۴- چگونگی گسترش خواندن با بهره‌گیری از وسیله آموزشی سینا

۴۵.....	۵-۱۲-۲- نکات ضروری در آموزش سینا
۴۶.....	۱۳-۲- پژوهش های انجام شده.....
۴۶.....	۱-۱۳-۲- پژوهش های انجام شده در خارج از کشور.....
۴۷.....	۲-۱۳-۲- پژوهش های انجام شده در داخل کشور.....

فصل سوم (روش شناسی پژوهش)

۵۰.....	۱-۳- مقدمه.....
۵۰.....	۳-۳- جامعه، نمونه آماری و روش نمونه گیری.....
۵۱.....	۴-۳- ابزار جمع آوری داده ها.....
۵۱.....	۱-۴-۳- آزمون تشخیصی خواندن.....
۵۱.....	۲-۴-۳- وسیله آموزشی سینا.....
۵۲.....	۵-۳- روش اجرا.....
۵۴.....	۶-۳- روش تجزیه و تحلیل داده ها.....
۵۴.....	۷-۳- ملاحظات اخلاقی.....

فصل چهارم (تجزیه و تحلیل آماری داده ها)

۵۶.....	۱-۴- مقدمه.....
۵۶.....	۲-۴- توصیف داده ها.....
۵۹.....	۳-۴- استنباط داده ها.....

فصل پنجم (بحث و نتیجه گیری)

۶۸.....	۱-۵- بحث و نتیجه گیری.....
۷۳.....	۲-۵- محدودیت ها.....
۷۳.....	۳-۵- پیشنهادات.....

فهرست منابع
چکیده انگلیسی

فهرست جداول

عنوان.....	صفحه
جدول ۱-۲. مشخصات وسیله آموزشی سینا.....	۴۱
جدول ۱-۴. بررسی توزیع جنسیت آزمودنی ها بر حسب گروه.....	۵۶
جدول ۲-۴. مقایسه میانگین سن دانش آموزان بر حسب جنسیت و گروه.....	۵۷
جدول ۳-۴. بررسی توزیع پایه تحصیلی آزمودنی ها بر حسب گروه.....	۵۷
جدول ۴-۴. بررسی نرمالیت متغیرهای پژوهش.....	۵۸
جدول ۵-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای خواندن جانشینی گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۵۹
جدول ۶-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای خواندن امتناع گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۰
جدول ۷-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای خواندن تلفظ اشتباه گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۱
جدول ۸-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای افزودن حرف و کلمه گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۲
جدول ۹-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای حذف حرف و کلمه گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۳
جدول ۱۰-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای خواندن بازگویی اصلاحی گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۴
جدول ۱۱-۴. مقایسه میانگین نمرات خطای جابجایی گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۵
جدول ۱۲-۴. مقایسه میانگین نمرات دقت خواندن گروه کنترل و آزمایش در پیش آزمون و پس آزمون.....	۶۶

پیوست ها

متن جوجه و متن پرنده

فصل اول

(کلیات پژوهش)

۱-۱- مقدمه

به درک مفهوم و کسب معنی از کلمات نوشته شده یا چاپ شده، خواندن^۱ گویند (صباغیان، ۱۳۸۲). در اغلب نظریه‌های مهم خواندن، به دو مسیر مهم خواندن یعنی: «آوایی»^۲ و «کل خوانی»^۳ اشاره شده است. در خواندن از طریق مسیر آوایی، خواننده واژه را به حروف سازنده‌ی کلمه تجزیه می‌کند و با دستیابی به واج^۴ متناظر با هر حرف و ترکیب این واژه‌ها با یکدیگر می‌تواند واژه را بخواند. خواندن با این مسیر نسبت به مسیر کل خوانی کندتر صورت می‌گیرد. در مسیر کل خوانی، خواننده به طور مستقیم از محرک بینایی به ماهیت شفاهی واژه دست می‌یابد (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴). روش آوایی را برای بهبود مهارت خواندن در کودکان عقب مانده ذهنی روش مناسب‌تری می‌دانند (فرنچ^۵، ۱۹۵۰ و ارنر^۶، ۱۹۶۷، به نقل از کانرز^۷، ۲۰۰۳).

در بعضی از کودکان به علل مختلفی از جمله عدم دسترسی به امکانات تحصیلی مناسب، هوش پایین، مشکلات عاطفی - روانی، مشکلات اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی شدید، نقایص بینایی و شنوایی، مشکلات حسی - حرکتی، و بیماری‌های طولانی مدت و حاد در سال‌های اولیه مدرسه مشکلات خواندن ایجاد می‌شود (کوهن^۸ و همکاران، ۲۰۰۳).

اصطلاحات مختلفی برای توصیف مشکلات خواندن به کار رفته است که از جمله می‌توان به نارساخوانی^۹، کوری کلمات و عقب‌ماندگی در خواندن^{۱۰} اشاره نمود (میلانی فر، ۱۳۸۶). مشکلات خواندن در سه مقوله طبقه‌بندی شده است که عبارتند از ۱- سرعت کم خواندن، ۲- درک کم از موارد خوانده شده و ۳- اشتباهات در دقت خواندن^{۱۱} که شامل (جانشین^{۱۲}، امتناع^{۱۳}، تلفظ اشتباه^{۱۴}، افزایش^{۱۵} حرف و کلمه، حذف^{۱۶} حرف و کلمه، بازگویی اصلاحی^{۱۷}، جابجایی^{۱۸}) است (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

-
- 1- reading
 - 2- vocal
 - 3- whole reading
 - 4 -Phoneme
 - 5 - French
 - 6 -Warner
 - 7 - conners
 - 8 - Cohen
 - 9 - dyslexia
 - 10 -Reading Retardation
 - 11 - reading accuracy
 - 12 - Substitutions
 - 13- Refusal
 - 14- spelling mistake
 - 15 - Additions
 - 16 - Omission
 - 17- Restatement corrective
 - 18- Regressions

مربیان و متخصصان حوزه‌های مختلف برای حل مشکلات خواندن به ارایه‌ی برنامه‌های مختلفی پرداخته‌اند از جمله: الف) روش ادراکی - حرکتی کپارت^۱؛ در این روش رشد ذهنی کودک با کنترل حرکات شروع می‌شود و مراحل از قبیل کشف منظم، ادراک مسائل، ترکیب و تکمیل یافته‌های حسی و در پایان تشکیل مفاهیم را طی می‌کند؛ ب) روش‌های شناختی و فراشناختی^۲؛ عبارتند از: دانش و کنترلی که کودکان بر تفکر و فعالیت‌های یادگیری از جمله خواندن دارند و این روش‌ها شامل دو طبقه وسیع از فعالیت‌های ذهنی است: ۱- یعنی دانش خود ارزیابی در مورد شناخت و ۲- خود تنظیمی در تفکر است (کراس و پاریس^۳، ۱۹۸۸، به نقل از کانرز، ۲۰۰۳). ج) روش چند حسی فرنالده^۴، روشی است که در آن توازن و تعادل برای استفاده از حس بینایی، حس شنوایی، حس لامسه، و حس جنبشی مد نظر است و به روش «تعقیب حسی^۵» نیز معروف است. در کنار این روش‌ها روش «تعقیب حسی»، از بقیه روش‌های چند حسی کامل‌تر و دستورالعمل‌های آن مشخص‌تر است (مک کارتی و الیور^۶، ۱۹۷۱، به نقل از کانرز، ۲۰۰۳).

زمانی که دانش‌آموزان دارای عقب ماندگی ذهنی با مشکل یادگیری به خصوص مشکلات خواندن مواجه می‌شوند، درمانده شده، به عبارت دیگر آنها نمی‌دانند چه روشی را مورد استفاده قرار دهند (کرک و جانسون^۷، ۱۳۷۴). با توجه به این امر و دقت به کمبود قوه تخیل و تجربه در آنها این کودکان نیاز بیشتری به دیدن، احساس کردن و لمس کردن اشیاء دارند، بنابراین بهتر است در آموزش این افراد از روش چند حسی، برای تحریک حواس مختلف کودک و تسهیل و تسریع یادگیری استفاده نمود (مک کارتی و الیور^۶، ۱۹۷۱، به نقل از کانرز، ۲۰۰۳).

۲-۱- بیان مسأله

از خواندن به عنوان یکی از شگفت‌انگیزترین مهارت‌های انسانی یاد می‌شود که آن به درک مفهوم و کسب معنی از کلمات نوشته شده یا چاپ شده اطلاق می‌گردد (صباغیان، ۱۳۸۲). یادگیری خواندن در کودکان بهنجار دارای مراحل و توالی مشخصی است. توسعه‌ی مهارت زبانی، گوش دادن، سخن گفتن، رشد حرکتی، تمیز شنیداری و دیداری، تحول مفهوم و تفکر شناختی، توانایی دقت و تمرکز حواس در انجام فعالیت‌ها، همخوانی بین اصوات و نمادهای بینایی حروف، شناخت کلمه، لذت بردن از کلمات و در نهایت فهم آن، از جمله مهارت‌های

1 -Kephart

2 -cognitive and Metacognitivemethoes

3 - Keras & paris

4- Fernald Multisensory method

5 - tracing method

6- McKarti & Oliver

7- Kerck & Janson

اساسی در فرایند خواندن محسوب می شود که در کودکان بهنجار این مراحل به طور طبیعی طی می شود (هوسپیان، ۱۳۸۰). با این وجود در بعضی از کودکان به علل مختلفی از جمله عدم دسترسی به امکانات تحصیلی مناسب، هوش پایین، مشکلات عاطفی- روانی، مشکلات اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی شدید، نقایص بینایی و شنوایی، مشکلات حسی- حرکتی و بیماری های طولانی مدت و حاد، در سال های اولیه مدرسه، مشکلاتی در خواندن ایجاد می شود (کوهن و همکاران، ۲۰۰۳).

مشکلات خواندن در سه مقوله طبقه بندی شده اند که عبارتند از ۱- سرعت کم خواندن، ۲- درک کم از موارد خوانده شده) و ۳- اشتباهات در دقت خواندن که خود شامل خطای جانشینی (جانشین کردن یک کلمه با معنی به جای کلمه هدف)، امتناع (عدم خواندن کلمه در ۵ ثانیه اول)، تلفظ اشتباه (جانشین کردن یک کلمه بی معنی به جای کلمه هدف)، افزایش حرف و کلمه (اضافه کردن یک حرف یا حروف بیشتر در کلمه، یا افزودن یک کلمه محتوایی یا دستوری در جمله)، حذف حرف و کلمه (حذف کردن یک حرف یا حروف بیشتر در کلمه، یا حذف یک کلمه محتوایی یا دستوری در جمله)، بازگویی اصلاحی (اشتباه خواندن کلمه و تصحیح فوری آن) و جابجایی (جابجا کردن ترتیب حروف در کلمه یا از انتها به ابتدا خواندن) می شود (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

دانش آموزان عقب مانده ذهنی از جمله کودکانی هستند که به دلیل مشکلات شناختی (مانند دامنه توجه کوتاه) و هوشبهر پایین تر از متوسط (بین ۵۰ تا ۷۵)، دشواری هایی را در خواندن تجربه می کنند. در حقیقت از مهم ترین مهارت های که این گروه از دانش آموزان در آن مشکل دارند، مهارت خواندن می باشد (کانرز، ۲۰۰۳). تحقیقات نشان داده که دانش آموزان عقب مانده ذهنی اغلب می توانند بر مهارت های اولیه خواندن متناسب با سن عقلی شان غلبه کنند، هر چند که دشواری های خاصی را بعدها در مهارت خواندن تجربه می کنند (کانرز و همکاران، ۲۰۰۶). برای مثال کودکان عقب مانده ذهنی با سن عقلی بین ۴ تا ۶ سال، در تشخیص دیداری کلمه، تشخیص حروف و مطابقت با صدا، عملکرد بالاتری از سن عقلی شان دارند (بلک و ارون^۱، ۱۹۹۵، به نقل از کانرز و همکاران، ۲۰۰۶)؛ در صورتی که در سن عقلی بین ۶ تا ۸ سال در تشخیص واجی و مهارت های درک و فهم عملکرد پایین تری از سن عقلی شان نشان می دهند (کانرز و همکاران، ۲۰۰۶) و در سن عقلی ۹ سال در همه مهارت های خواندن عملکرد پایین تری از سطح عقلی شان دارند (مریل^۲، ۱۹۲۴، به نقل از کانرز، ۲۰۰۶).

متخصصین به ارائه راهکارها و روش هایی جهت کاهش مشکلات خواندن پرداختند؛ از جمله این روش ها می توان روش ادراکی- حرکتی کپارت، روش های شناختی و فراشناختی و روش چند حسی را نام برد که در این بین، روش چند حسی از موثرترین روش ها بر کاهش مشکلات خواندن شناخته شده (لوردی^۳، ۲۰۰۴) و اثر بخشی

1- Belak & Eron

2 - Lordi

آن در پژوهش‌های زیادی مورد بررسی قرار گرفته است. لوردی (۲۰۰۴) در پژوهشی به بررسی اثر رویکرد آموزشی چند حسی بر پردازش زبان و خواندن دانش آموزان با بهره‌های متوسط که در خواندن و پردازش زبان مشکل داشتند، پرداخت و نشان داد که علاوه بر کاهش مشکلات خواندن، اعتماد به نفس آزمودنی‌ها نیز بهبود یافت. در پژوهشی دیگری هوفر (۲۰۰۴) تأثیر رویکرد چند حسی در بهبود خواندن دانش آموزان با نیازهای ویژه را نشان داد. ویلیامز (۲۰۰۲) به نقل از گودوین^۱، (۲۰۰۸) نیز اثربخشی آموزش چند حسی بر مهارت‌های نوشتن و خواندن کودکان نارساخوان ابتدایی را نشان داد. تورگسون^۲ و همکاران (۱۹۹۴) روش چند حسی را در رمز گذاری و رمزگشایی واژه‌ها از سایر روش‌ها موثرتر یافتند. از سایر پژوهش‌ها که به اثر بخشی روش‌های چند حسی در کاهش مشکلات خواندن دانش آموزان اشاره کرده‌اند می‌توان پژوهش‌های حاضر (۱۳۸۵)، آقا لری (۱۳۸۵)، کاکایی (۱۳۸۱) و زربخش بحری (۱۳۷۸) را نام برد.

سیف نراقی و نادری (۱۳۸۴) با استفاده از روش‌های چند حسی، وسیله‌ای را ابداع کرده‌اند که برای آموزش خواندن و هجی کردن زبان فارسی مناسب است. آنها نام وسیله آموزشی خود را وسیله آموزشی سینا گذاشته‌اند. عمده‌ترین هدف این وسیله، آموزش خواندن و هجی کردن و در نهایت نوشتن به کودکانی که اختلال یادگیری دارند، می‌باشد (سیف نراقی و نادری، ۱۳۸۴). پژوهشگران اثر بخشی این وسیله را در آموزش و ترمیم مشکلات خواندن کودکان مورد پژوهش قرار داده‌اند.

بخشی زاده (۱۳۸۷) در پژوهشی که به بررسی اثر استفاده از وسیله آموزشی سینا بر تعداد کلمات یاد گرفته شده ۷۲ کودک ۴-۶ ساله آمادگی و مهد کودکی شهر تهران پرداخته بود، به این نتیجه رسید که آموزش توسط وسیله آموزشی سینا به یادگیری خواندن در این کودکان منجر می‌گردد. جنابادی (۱۳۸۶) اثر بخشی روش‌های بازپروی کپارت، فرنالد و وسیله آموزشی سینا را در درمان نارسایی‌های ویژه یادگیری خواندن و دیکته ۴۰ دانش آموز نارساخوان شهر زاهدان مورد بررسی قرار داد و دریافت که استفاده از روش چند حسی فرنالد و وسیله آموزشی سینا در درمان نارسایی‌های ویژه یادگیری، موثرتر از روش کپارت هستند. بهاری (۱۳۸۵) نشان داد وسیله آموزشی سینا باعث کاهش خطاهای خواندن دانش آموزان نارساخوان پایه اول تا سوم ابتدایی مدارس شهر تبریز می‌شود.

گرچه ابداع کنندگان وسیله آموزشی سینا این وسیله را جهت آموزش خواندن و هجی کردن و در نهایت نوشتن به کودکان با اختلال یادگیری ابداع کردند ولی آنها بیان داشته‌اند که این وسیله برای آموزش خواندن و هجی کردن در کودکان عقب مانده ذهنی نیز کارایی دارد (سیف نراقی و نادری، ۱۳۸۴) ولی تا کنون این گفته ابداع کنندگان وسیله مذکور، مورد پژوهش قرار نگرفته است. همانگونه که در مرور پژوهش‌ها ذکر آن رفت، این وسیله

1- Goodwin

2 - Torgeson

عمدتاً برای کودکان اختلال یادگیری استفاده شده است. بنابراین، در پژوهش حاضر تلاش شده است با بکارگیری وسیله آموزشی سینا به این پرسش پاسخ داده شود که «آیا استفاده از وسیله آموزشی سینا بر دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر موثر است؟»

۳-۱- اهمیت و ضرورت موضوع

خواندن از جمله وسایل مهم فهمیدن در دنیای کنونی است. فرد می تواند نتیجه تحقیقات و مطالعات دیگران را که مدت ها به درازا کشیده است از طریق خواندن در مدت زمان کوتاهی فرا گیرد. خوب خواندن از عوامل مهم پیشرفت و سرگرمی و لذت بردن و رفع خستگی است. امروز باید به کودکان خود خواندن را بیاموزیم تا فردا بتوانند بخوانند و یاد بگیرند (ناعمی، ۱۳۸۶).

خواندن در دنیای امروز مهارتی ضروری است. فعالیت های تحصیلی به طور عمده بر خواندن و نوشتن استوار هستند و از خاصیت هر می برخوردارند، یعنی یادگیری های بعدی بر پایه یادگیری های قبلی استوارند و اگر دانش آموز نتواند از عهده یادگیری های قبلی بر آید در یادگیری های بعدی نیز با مشکل مواجه می شود (تبریزی، ۱۳۸۰).

میزان شیوع مشکلات خواندن در جمعیت مدرسه رو در ایران ۴ تا ۱۲ درصد است (تبریزی، ۱۳۸۰). بیشتر آنها در معرض مشکلات رفتاری و افت تحصیلی قرار دارند. یکی از عوامل مهم در ایجاد نابسامانی های اجتماعی مانند بیکاری، ترک تحصیل، بزهکاری و حتی جرم و جنایت، ناتوانی در خواندن است (ناعمی، ۱۳۸۶). بنابراین ضروری است برای موفقیت در درمان و جلوگیری از عدم موفقیت در مدرسه، مشکلات عاطفی و کاهش اعتماد به نفس در این دانش آموزان از شیوه های جدید آموزشی استفاده کنیم، تا در صورت سودمندی و موثر بودن، با استفاده از این شیوه ها مشکلات خواندن مرتفع و از بروز مشکلات رفتاری پیشگیری به عمل آید. متخصصان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت هم در برنامه ریزی های آموزشی و توانبخشی دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر این تجربیات را لحاظ نمایند (تبریزی، ۱۳۸۰).

تحقیقات انجام شده در مورد دقت خواندن با استفاده از وسیله آموزشی سینا در کشور ما بیشتر بر روی کودکان نارساخوان^۱ صورت گرفته است و پژوهشی در این زمینه تا کنون بر روی کودکان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر صورت نگرفته است. همچنین از مسائل حاضر آن است که آیا دانش آموزانی که نیازهای ویژه ای دارند مانند

کودکان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر، می توانند از روش های چند حسی سود ببرند و در خواندن از آن استفاده کنند. پژوهش حاضر جهت یافتن پاسخی برای این مسائل صورت می گیرد.

۴-۱- اهداف پژوهش

۴-۱-۱- هدف کلی

تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر پایه سوم تا پنجم ابتدایی شهر بجنورد در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷.

۴-۱-۲- اهداف اختصاصی

- ۱- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای جانشینی دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۲- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای امتناع دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۳- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای تلفظ اشتباه دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۴- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای افزودن حرف و کلمه دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۵- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای حذف حرف و کلمه دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۶- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای بازگویی اصلاحی دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۷- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر میزان خطای جابجایی دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.
- ۸- تعیین اثربخشی وسیله آموزشی سینا بر دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر.

۴-۱-۳- هدف کاربردی

استفاده از وسیله آموزشی سینا جهت افزایش دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی

۵-۱- فرضیه ها

- ۱- خطای خواندن جانشینی در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.

- ۲- خطای خواندن امتناع در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.
- ۳- خطای خواندن تلفظ اشتباه در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.
- ۴- خطای افزودن حرف و کلمه در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.
- ۵- خطای خواندن حذف حرف و کلمه در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.
- ۶- خطای خواندن بازگویی اصلاحی در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.
- ۷- خطای خواندن جابجایی در دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا کاهش می یابد.
- ۸- دقت خواندن دانش آموزان عقب مانده ذهنی آموزش پذیر با استفاده از وسیله آموزشی سینا افزایش می یابد.

۶-۱- متغیرها

متغیر مستقل: روش آموزشی سینا

متغیر وابسته: دقت خواندن

۷-۱- تعریف واژه ها و مفاهیم

۱-۷-۱- وسیله آموزشی سینا

تعریف مفهومی: وسیله‌ای است برای آموزش خواندن و هجی کردن بر اساس روش چند حسی. این وسیله شامل ۹۷ کلمه و ۴۳ صدای گفتاری و نوشتاری می باشد که در نوشتن آنها از ۳۲ حروف الفبای فارسی استفاده شده است (سیف نراقی و نادری، ۱۳۸۴).

تعریف عملیاتی: وسیله‌ای که در این پژوهش به منظور آموزش جهت افزایش دقت خواندن از طریق کاهش مشکلات خواندن (جانشینی، امتناع، تلفظ اشتباه، افزایش حرف و کلمه، حذف حرف و کلمه، بازگویی اصلاحی، جابجایی) استفاده می شود.

۲-۷-۱- عقب مانده ذهنی آموزش پذیر

تعریف مفهومی: دانش آموز عقب مانده ذهنی آموزش پذیر، کودکی است که هوشبهر وی بین ۵۰ - ۷۵ قرار دارد (سیف نراقی و نادری، ۱۳۸۴).

تعریف عملیاتی: منظور دانش آموزانی هستند که در مدرسه عقب مانده ذهنی ثبت نام کرده‌اند.

۳-۷-۱- دقت خواندن:

تعریف مفهومی: میزان درست خواندن یک متن نوشتاری پس از لحاظ کردن خطاهای جانشینی، امتناع، تلفظ اشتباه، افزودن کلمه، افزودن حرف یا حروف، حذف کلمه، حذف حرف یا حروف، بازگویی اصلاحی، جابجایی که در حین خواندن متن با صدای بلند مشاهده می‌شود را دقت خواندن گویند (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

۱- جانشینی: کلمه‌ای که جانشین کلمه هدف می‌شود، یک کلمه با معنی بوده و یک یا چند حرف و یا کلیه حروف آن جانشین یک یا چند حرف یا کلیه حروف کلمه هدف می‌شود (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).
۲- امتناع: به این معنی که فرد قادر به خواندن کلمه در ۵ ثانیه اول نباشد و یا بعد از ۵ ثانیه بخواند (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

۳- تلقظ اشتباه: جانشین کردن یک کلمه بی معنی به جای کلمه هدف (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

۴- افزودن: افزودن در دو سطح بررسی می‌شود:

افزودن حرف یا حروف: به این معنی است که خواننده هنگام خواندن، حرف یا حروفی را به کلمه اضافه می‌کند.

افزودن کلمه: به این معنی است که خواننده هنگام خواندن جمله، یک کلمه محتوایی یا دستوری اضافه کند (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

۵- حذف: حذف در دو سطح بررسی می‌شود:

حذف حرف یا حروف: به این معنی است که خواننده هنگام خواندن، حرف یا حروفی را جا می‌اندازد و نمی‌خواند.

حذف کلمه: به این معنی است که خواننده هنگام خواندن جمله، یک کلمه محتوایی یا دستوری را حذف کرده و جا می‌اندازد (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).

۶- بازگویی اصلاحی: به این معنی است که خواننده کلمه‌ای را اشتباه بخواند اما فوراً آن را تصحیح کند (شیرازی و نیلی پور، ۱۳۸۴).